

**KULTURMILJÖ-
RAPPORT 2020:04**

Karin Nordström

OSCAR FREDRIKS KYRKA

ANTIQUARISK MEDVERKAN

GÖTEBORGS
STADSMUSEUM

ANTIKVARISKMEDVERKAN OSCAR FREDRIKS KYRKA

Mars 2020

Kulturmiljörapport 2020:04

Kulturförvaltningens dnr 0675/18

Beställare: Carl Johans pastorat, Bosse Almgren; tel 031-731 92 13

Projektledning: Göteborgs stift, Thomas Schadel; tel 031-771 29 95

Projektör: DEFYRA Arkitekter AB, Tomas Calin; tel 0708 57 25 69

Bygglédare: CMC Byggadministration, Anna-Clara Eggert; tel 031 04 87 93

Entreprenör exteriör: FO Pettersson, Mats Malmberg; tel 031-724 80 25

Konservatorsentreprenör: SVK, Ann-Marie Mild; tel 0730 66 98 77

Antikvarisk medverkan: Karin Nordström; tel 031- 368 36 13

Slutbesiktning 2020 03 31 och 2020 06 15

Adress: Oscar Fredriks Kyrkogata 1 A 413 17 Göteborg Göteborg

Fastighetsbeteckning: Olivedal 36:2

Västra Götalands län, Göteborgs stad

Text och research: Karin Nordström

Foto: Göteborgs stadsmuseums arkiv och författarna, där annan fotograf ej anges.

Kartor och stadsplaner: Stadsbyggnadskontoret och lantmäteriet

Göteborgs Stadsmuseum

Norra Hamngatan 12, se-411 14 Göteborg

Tel: +46 (0)31-368 36 00

stadsmuseum@kultur.goteborg.se

OCAR FREDRIKS KYRKA

Antikvariskmedverkan

INNEHÅLL

Inledning

Syfte med projektet	7
Sammanfattande bedömning	7
Beslut	7
Handlingar	7
Genomförande	7
Antikvariskt kunskapsunderlag	7
Byggnadens kulturhistoriska skydd	7

Historik

Renoveringshistorik	9
<i>Kronologisk sammanfattning</i>	9

Genomförda åtgärder

Exteriör	14
<i>Taket</i>	14
<i>Skorsten</i>	15
<i>Centrumtorn och korkupol</i>	16
<i>Tympanonfälten</i>	17

7

Interiör	18
<i>Problembild</i>	18
<i>Golv</i>	19
<i>Väggar</i>	20
<i>Dörrar</i>	23
<i>Ny toalett i sydvästra trapphuset och vindfånget</i>	24
<i>Tak</i>	26
<i>Orgelläktare</i>	28
<i>Källare</i>	28
<i>Inredning</i>	29
<i>Ljus och ljud</i>	30
<i>Konservatorsarbeten</i>	32

Material och kulörer

Material samt kulörer i Oscar Fredriks Kyrka	33
--	----

INLEDNING

Syfte med projektet

Syftet med projektet är att genom underhålls- arbeten öka byggnadens livslängd, att anpassa kyrkan till församlingens verksamhet för ett mer flexibelt och effektivt användande samt öka tillgängligheten tillbyggnaden för personer med nedsatt rörelseförmåga.

Åtgärderna innebär utvändigt underhåll av tak- beläggningar. Invändig ytskiktsrenovering med bevarad karaktär och färgställning. Förbereda för pentry i kyrkorummet. Bygga nya tillgängliga toaletter i kyrkobyggnaden.

Sammanfattande bedömning

Projektet har letts och skötts väl. Utförandet följer tillståndet från länsstyrelsen och den samlade bedömningen från antikvarisk medverkande är att arbetena är väl utförda och väl anpassade till byggnaden.

Beslut

Tillstånd från länsstyrelsen till utvärdig reno- vering av Oscar Fredriks kyrka gavs 2015-11-04 med diarienummer 433-34275-2015
Tillstånd från länsstyrelsen till renovering av Os- car Fredriks kyrka gavs 2017-11-08 med diarie- nummer 433-35817-2017.
Tillstånd från länsstyrelsen till ny toalett i Oscar Fredriks kyrka gavs 2018-10-17 med diarienum- mer 433-37642-2018.
Tillstånd från länsstyrelsen till konserveringsar- beten i Oscar Fredriks kyrka gavs 2017-11-07 med diarienummer 433-35813-2017.

Handlingar

Projektbeskrivning upprättad av DEFYRA Arki- tekter AB 2015-05-15.

Konservering av fasta och lösa inventarier
åtgärdsförslag upprättat av Christina Heberlein
2015-05-15.

Oscar Fredriks kyrka Beskrivning omläggning yt- tertak Kungälv 2018-12-21, Plåtkonsult i Kungälv AB.

Program för omläggning av skiffertak, Göteborg
2017-01-25 Lindholm restaurering AB.

Utlåtande av skorsten Oskar Fredriks kyrka Göte- borg 2019 VBK.

Genomförande

Projektet genomfördes under tidsperioden 2017- 2020.

Beställare: Carl Johans pastorat, Bosse Almgren;
tel 031-731 92 13

Projektleddning: Göteborgs stift, Thomas Schadel;
tel 031-771 29 95

Projektör: DEFYRA Arkitekter AB, Tomas Calin;
tel 0708 57 25 69

Byggladare: CMC Byggadministration, Anna- Clara Eggert; tel 031-704 87 93

Entreprenör exteriör: FO Pettersson, Mats Malm- berg; tel 031-724 80 25

Konservatorsentreprenör: SVK, Ann-Marie Mild;
tel 0730 66 98 77

Antikvariskt kunskapsunderlag

Oscar Fredriks kyrka Inventering av Göteborgs kyrkobyggnader Rapport år 2002

Byggnadens kulturhistoriska skydd

Oscar Fredriks kyrka är skyddad genom Kultur- miljölagens 4 kapitel.

Foto taget av kyrkans arkitekt Helgo Zettersvall, hämtat från Kulturmiljöbild

HISTORIK

Oscar Fredriks kyrka uppfördes 1889-1893 efter ritningar av Helgo Zettervall. Kyrkan är en typisk representant för nygotiken från slutet av 1800-talet.

Fasaderna är av rött tegel med band av svartbränt tegel och med detaljer av cement. Fönstren är stora med fönsterramverken (masverk) i cement. Mellan fönstren står kraftigt framspringande strävpelare. Skiffertaket är mönsterlagt och tornspirorna koppartäckta.

Kyrkorummet är öppet, ljust och luftigt med en anslående takhöjd. Utmärkande för interiören är långhuset med sina höga spetsbågiga stjärnvalv, konstnären Albert Eldhs glas- och dekor-målningar i korpartiet samt de stora fönstren i masverk av cement. samt de två rosettfönster, i norra korsarmen och på väst gaveln med glas-målningar Kyrkans fasta och lösa inredning är av hantverksmässig och konstnärlig hög klass

Renoveringshistorik

Kronologisk sammanfattning

(Till delar hämtad från Oscar Fredriks kyrka Inventering av Göteborgs kyrkobyggnader Rapport år 2002)

1889 Grundstenen till Oscar Fredriks kyrka läggs den 18 juli.

1893 Kyrkan invigs påskdagen den 2 april.

1905-1909 Värmesystemet repareras och delvis förnyas. Långhusets fönster förses med innanfönster.

1908 Ny församlingsdelning. Nuvarande Masthuggsförsamlingen bildas, och den gamla församlingen får namnet Oscar Fredrik.

1908-1909 Elektrisk belysning och drift av klockringningen installeras.

1913-1915 Utvändig och invändig renovering av kyrkan. Vissa cementdekorationer avlägsnas och takavvattningen förbättras. Hela kyrkorummet ommålas. Nya kormålningar utförs av konstnären Albert Eldh. Predikstolen flyttas till mittskeppets norra sida.

1922 I koret insätts innanfönster.

1923 Nytt uppvärmningssystem med varmvatten installeras.

1924, 1931 Orgelläktaren utvidgas.

1929 En dörröppning tas upp mellan arkivrummet och norra sidokapellet.

1931-1938 De callmanderska glasmålningarna i

koret ersätts successivt av nya, utformade av Albert Eldh. Målningarna finansieras huvudsakligen av gåvomedel.

1940 Restaurering och genomgripande förändring av interiören. Sidoskeppens läktare rivs, valvdekorationer övermålas och i långhusfönstren insätts patinerat antikglas. Bänkarna byggs om, och all inredning ommålas. Nya armaturer anskaffas.

1945 Nytt altarskåp av konstnären Erik Abrahamsson ersätter den gamla altarprydnaden.

1956 Ett bisättningsrum anordnas i källarvåning- en under sakristian.

1966 Ett sidokapell iordningsställs under läktaren i norra tvärskeppet. Den befintliga bänkinredningen orienteras i kyrkans längdriktning. Samma år restaureras de utvändiga målningarna ovan entréerna och i förhallarnas valv.

1969 Kyrkan får en ny, större läktarorgel uppförd av orgelbyggaren Olof Hammarberg i Göteborg. Den gamla orgelfasaden bevaras oförändrad.

1970 Ett nytt församlingshem uppförs intill Oscar Fredriks kyrka. Ett par år tidigare har dess föregångare, den s.k. "församlingshyddan", rivits.

1974-1978 Kyrkan restaureras utvändigt och invändigt. Fasaderna renoveras och tornet får ett nytt koppartak. Invändigt skapas en lillkyrka i koret och ett samlingsrum inreds under orgelläktaren. Viss bänkinredning tas bort. Kyrkorummet får en ny färgsättning. Delar av tidigare orna-

mentsmålningar återställs. Predikstolen flyttas till sin ursprungliga plats.

1983 Ommålning av bänkinredningen. Ny högtalaranläggning installeras.

1993 Förstärkning och ommålning av kyrkans ytterdörrar.

1995 Utvändig målning av portarna.

1995-1996 Reparation av tegelfasaderna.

2008 påbörjades ännu en fasadoch fönsterrenovering av kyrkan. Arbetet omfattade omfogning och ilagning av skadat tegel på övre delen av koret. Korfönster och masverk renoverades. Vidare sågs plåttäckningen och avvattningen av koret över. Invändigt har skadad puts i koret avlägsnats och väggen har omputsats. Skadade dekorationsmålningar i koret har dokumenterats av konservator Thomas Petéus. Arbetet leddes av Protek projektstyrning ab, Maria Paulson . 2010 utfördes arbeten med renovering av fönster och fasad etapp 1. Slutbesiktning av etapp 1 genomfördes 2010 10 19 och beskrivs i Antikvarisk slutbesiktningsrapport Oskar Fredriks kyrka Göteborgs kommun Göteborgs stadsmuseum 2010. Arbetena innebar i huvudsak att renovera fönstren och ornamenteringar för att få bort korrosions- och erosionsskador. Dessutom har trasigt tegel i fasaderna byts och fogarna har lagats. Skyddande plexiglas har monterats i fönsteröppningarna i kapel kransen.

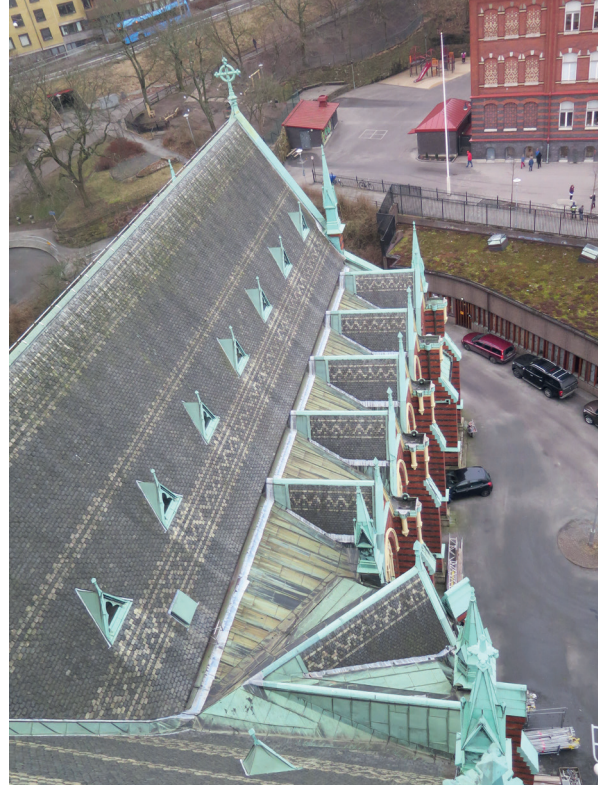

Foto taget av
kyrkans arkitekt
Helgo Zettervall,
hämtat från
Kulturmiljöbild

Foto taget av
restaurerings-
arkitekten Axel
Forssén 1942,
hämtat från
Kulturmiljöbild

Kyrkans södra takfall före åtgärderna

Långhusets norra takfall före åtgärderna

Kyrkans interiör mot öster och koret.

Kyrkans interiör mot väster

GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER

Åtgärderna innebär utvändigt underhåll av takbeklädnader. Tackskiffret läggs om på hela kyrkans tak och takets plåtarbeten ses över och repareras. Centrumtornet med spira har klätts om. Centrumtornets och korkupolens korsblommor förgylldes. Den södra av kyrkans två skorstenar plockades ner och återuppmurades. .

Åtgärderna för interiören innebär att ytskikten renoveras. Sydvästra trapphuset byggs om och två toaletter anordnas. I kyrkorummet tas bän-

karna bort och nytt golv läggs i södra korsarmen. Nya skrank för förvaring i korsarmarna byggs. Ny belysning i koret anordnas. Ny textilförvaring byggs i sakristian.

Vidare konserveras kyrkans arkitekturbundna måleri och fasta inventarier. Arbetet innefattar sedvanliga konserveringsåtgärder som putslagning, konsolidering, avsaltning, rengöring, fästande av färgla-ger, retuscheri med mera.

Exteriör

Taket är i huvudsak täckt med mönsterlagd skiffer och mycket händelserikt med torn, korkupol, centrumtorn, fialer och spetsiga smågavlar samt två skorstenar, där flertalet kröns av en arkitektoniskt utformad kopparhuv. Taket och kyrkan har en strikt symmetri som kraftfullt bryts av det sidoställda tornet.

Taket

Takets skifferspikar hade börjat rosta av vilket ledde till att skiffret gled ner. Skiffret i sig var i huvudsak i bra skick.

Åtgärderna på taket innebar att:

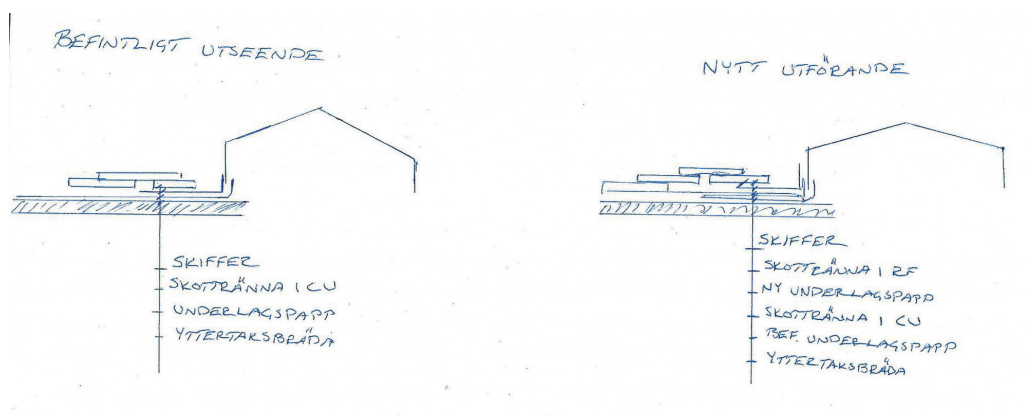
Takpanelen sågs över och ny underlagspapp monterades.

Skiffertäckningen lades med fotskift som monterades på ett beslag utfört i rostfri kopparplåt. Varje skifferplatta är fästade med två stycken spikar.

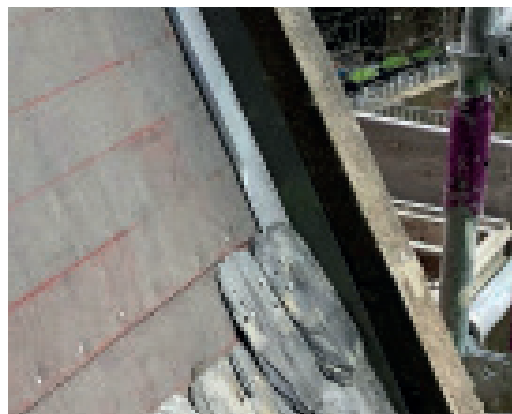
Över plåt i fotrännor, vinkelrännor, rännadar och dylikt lappar skiffret över med minst 50-70 mm.

Nockar, ståndskivor, luckor och dylikt är plåtskott lagda mellan varje skift. så att eventuellt läckvatten leds ut.

Skiss på utförandet vid omläggning av taket av Plår i Kungälv 2019.

Vinkelrännor och fotbeslag av kopparplåt lades..

Vid vindskivan är plåtskott lagt.

Skiffret demonterades och ny underlagspapp lades.

Varje skifferplatta är fästade med två stycken spikar.

Skorsten

Den södra av de två "tvillingsskorstenar". visade sig vara i så dålig kondition att man måste ta ner den. Bruket var urlakat i så väl fasadskiften som i bakmurarna. Då Kyrkoantikvariskersättning kan ges för återuppbyggnad beslutades om detta.

Vid ned montering av skorstenen sparades större delen av fasadernas förbländertegel för att återanvändas vid uppmurningen. Skorstenen demon-

terades ner till takfall och glidgjöts i resterande delar av murstocken.

Skorstenens krona är gjuten och klädd med koppar. Förankringsjärn kopplar ihop kronan med skorstenen.

Skorstenen exklusive förbländerteglet/fasadteglet är 1/2 sten tjock med bindare i vart annat skift.

Förbländerteglet demonterades.

Här syns skorstenen före nedplockningen..

Det demonterade teglet sparades för att återanvändas..

Skorstenen är återuppförd.

Skorstenen återuppmuras med det ursprungliga förbländerteglet och med ny bakmur..

Centrumtorn och korkupol

Kopparteckningen på kyrkans centrumtorn var spröd och delvis sprucken och har täkts om i sin helhet. Befintlga drakar i ytterhörn har demonte-

rats och återmonterats. Spirans topprydnad har rostskyddats och förgyllts.

Korkupolens korsblommor har fått ny förgyllning.

Drakarna är återmonterade.

Del av centrumtornet med ny kopparplåt.

Centrumtornets spira med sin förgyllda korsblomma, efter åtgärderna.

Centrumtornet före åtgärderna..

Centrumtornet före åtgärderna..

Korkupolen med sitt ny förgyllda kors.

Korkupolen med sitt kors. Före åtgärderna.

Tympanonfälten

Tympanonfälten över entréerna samt norra och södra förhallens valv är dekorerade. Muralmålningarna, vilka är utförda i al fresco-teknik, komponerades av Reinhold Callmander på 1890-talet. På 1960-talet restaurerades och konserverades målningarna med silikatfärg.

Problembild

De är i behov av rengöring. Instabilt och vittrande färgskikt förekommer liksom saltutfällningar.

Åtgärder

Rengöring, lagning av putsskador, konservering samt retuschering av de två mest utsatta målningarna. Se mer information i konservators rapporten..

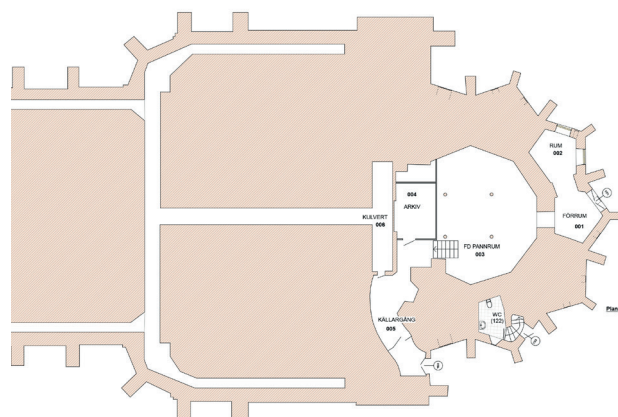
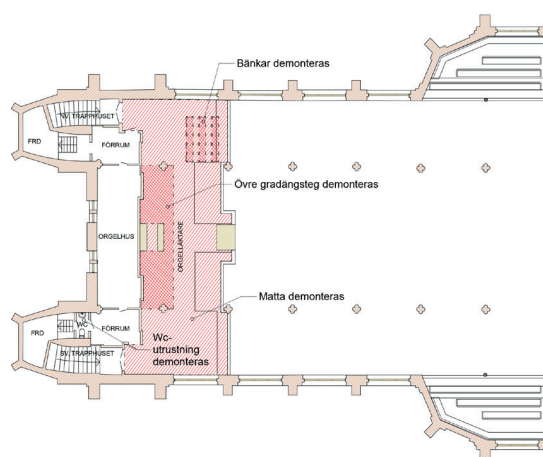
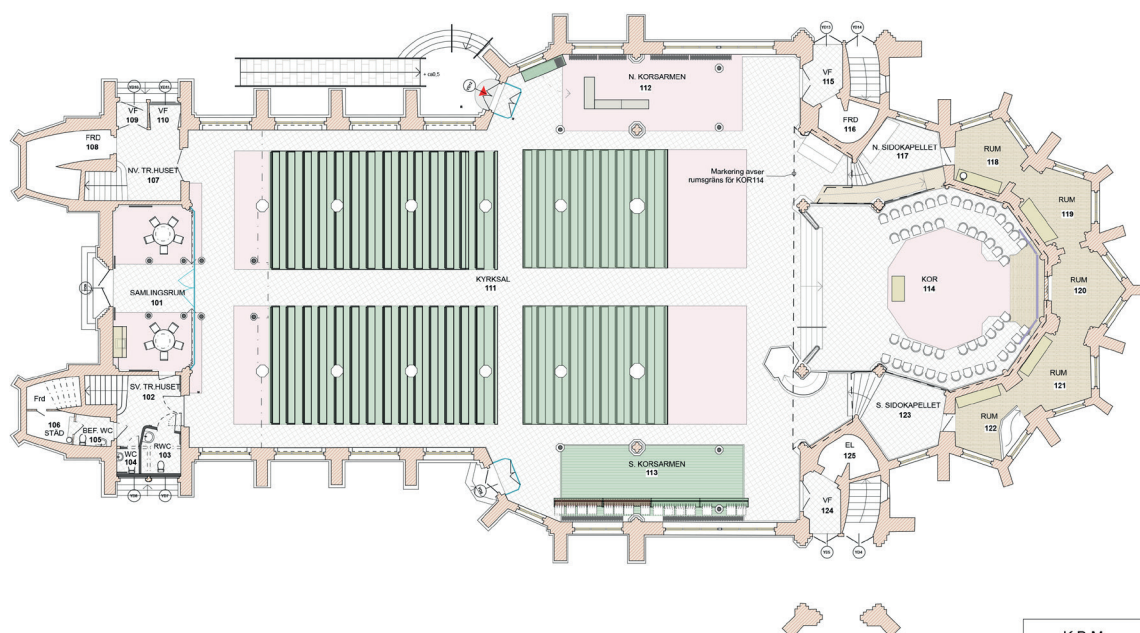
Målningen över kyrkans södra ingång före konserveringen

Målningen över kyrkans södra portal efter konserveringen

Målningen över kyrkans södra ingång efter konserveringen

Interiör

Kyrkorummet är öppet, ljus och luftigt med en anslående takhöjd. Det yttre systemet av stråvpelare avlastar valvtrycket och möjliggör det höga mittpartiet. Det inre blir denna upplösning av muren ännu mer påfallande. Utmärkande för interiören är långhuset med sina höga spetsbågiga stjärnvalv, konstnären Albert Eldhs glas- och dekormålningar i korpartiet samt de stora fönstren i masverk av cement. De två rosettfönster, i norra korsarmen och på väst gaveln med glasmålningar av Reinhold Callmänder

Problembild

På grund av långvariga fuktproblem i murarna bar vägghputsen till stor del bom. Det förekom också mycket sprickor generellt. Det fanns dessutom behov av att laga och fästa fast befintligt dekorationsmåleri. Kyrkans tillgängligheten behövde till vissa delar förbättras. liksom dispositionen av förvaring man ville också förändra ljussättning och ljudanläggning..

Golv

Golvet utgörs till stora delar av Terrazzoplattor, mindre yta med gråmelerade klinkerplattor och band med obehandlad betong. Nyare ytor är gjutna med Terrazzo. Golvet i bänkkvarteren är brädgolv med kantreglar.

Åtgärder

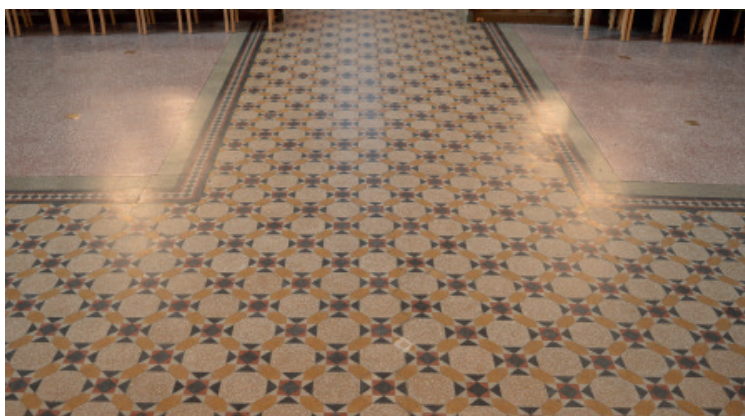
Terrazzo- klinker-och betonggolven har spricklagats, slipats och rengjorts liksom korttrappan av Terrazzo.

I koret finns ett mindre brädgolv som ligger som

ett lock över den oanvända trappan ner till sakristian bakom altaret. Detta golv har bytts ut till nytt brädgolv och målats.

Terrazzobeläggning gjuts på den plats där de borttagna bänkkvarteren stått i södra korsarmen.

På orgelläktaren togs det underliggande trägolvet fram och kompletterades med nytt brädgolv på sina ställen. Golvet målades i samma dova gröna kulör som delar av golvet hade sedan tidigare. NCS S 6005-Y70R

Kyrkans golv utgörs till stora delar av Terrazzoplattor. När några bänkrader togs bort på 1970-talet kompletterades golvet av gjutet Terrazzo i rosa kulör.

Golvet har spricklagats.

Bänkarna i den södra korsarmen har tagits bort fotot togs före förändringen.

Korsarmens golv kompletterades av gjutet Terrazzo i rosa gråkulörer för ytan under bänkarna. Den rosa Terrazzon lades på 1970-talet..

Det nya Terrazzogolvet

Väggar

Kyrkorummets väggar är målade i gulvitt med grön bröstningsmålning upp till fönsterhöjd och kring dörröppningarna med en granitgrå golvsockel. På flera ställen i kyrkan finns dokumentationsytor av tidigare färgsättning från 1893, 1915 samt 1940. Väggfälten på ömse sidor om korets är dekorerade med muralmålningar av Albert Eldh från 1915. Målningarna är utförda i al seccoteknik. I blindarkaden på korväggens nedre partier finns ornamentala dekorationer i brunt och grön. Granit- och gjutjärnspelare förekommer i Kyrkorummet, kor, sidokapell, tvärskepp och under orgelläktaren. Ursprungligen var kyrkorummets valv och väggytor avfärgade med kalkfärg, och bröstningen med oljefärg. Väggarna målades med akrylatfärg vid den senaste restaureringen, och underhåll har därefter skett med samma färgtyp.

Problembild

Kyrkans väggar består av ett murverk av tegel vars insida är putsad med kalkbruk, som under åren målats på med oljefärg och plastfärg. Kalkbruket förefaller vara svagt hydrauliskt. Instabil putsbom förekom på flera ställen.

Vissa områden har problem med saltutfällningar. Väggarna var kraftigt smutsade och äldre lagningarna av olika struktur och färgton förekom. Väggarnas yttligare färgskikt hade dålig vidhäftning på de ursprungliga färglagren.

Åtgärder

De dekorerade partierna av väggar och pelare har hanterats av konservator. Putsen har tagits ner på stora delar av kyrkorummets murade väggar över bröstning som saknar dekorativt måleri. Äldre dokumentationsytor på väggarna har sparats. Väggarna har putsats på nytt med hydralist kalkbruk och målats med en specialblandad gulvit kulör i silikatfärg från Keim 1/5 9136, 2/5 9156 och 2/5 9117 likt NCS 0804-Y30R. List ovan bröstning har målats med en djupt röd kulör NCS S 5040-Y80R. Väggarnas bröstning med sockelförkroppning och fönsternisch har putslagats och ommålats med NCS S6010-G90Y. Sockeln målades i NCS S 7010-G90Y.

Rummets knippepilastrar, har putslagats och rengjorts och i vissa fall ommålats. Valvkonsoler och pelarkapitel har rengjorts och retuscherats samt i något fall rekonstruerats. Granitpelare har rengjorts och ilagats liksom. gjutjärnspelarna under orgelläktare lika så.

Kulörval i sidokapellen är samma som den ljusa väggytan i kyrksalen. Korväggarna har reparerats, rengjorts och retuscherats.

Sakristia/koromgångens väggar har målats i en gröngråkulör NCS S3005-Y20R. Befintliga valvkappor med valvribbor, har rengjorts.

Kyrkans väggar var kraftigt smutsade.

Det förekom saltutfällningar på kyrkans murverk.

Det förekom saltutfällningar och färgbortfall på väggarna. Här ser vi koret.

Putsen togs ned på stora delar av kyrkorummets murade väggar över bröstning och på sina ställen har också murteglet kompletterats.

Insidan av kyrkans yttervägg när putsen tagits ner.

Sakristia/koromgång med nymålade väggarna i en grågrön kulör.

Kyrkans väggbröstning har fått ny färgsättning. Sockelkulören är den samma som originalets bröstning och bröstningsfärgen är samma kulör med något mindre svärta

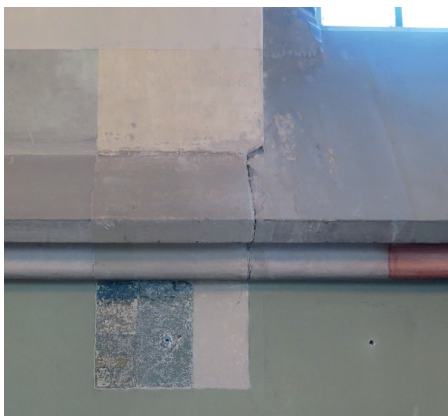

Nya markeringar på befintlig glasvägg har satts upp i form av självhäftande film, till samlingsrummet under västra läktaren.

Bevarad dokumentationsyta i kyrkorummets nordsvästra del. på väggen över bröstningen .

Bevarad dokumentationsyta av bröstningsmålningen i kyrkorummets nordvästra del .

Bevarad dokumentationsyta av original måleriet. Ytan är bevarad under sifferskåpen på flera ställen i kyrkorummet.

Bevarad dokumentationsyta av tidigt dekorationsmåleri på valvbåge.

Bevarad dokumentationsyta av tidigt dekorationsmåleri i koret.

"Rester av den ursprungliga dekoration Rengjord kalkförg" År skrivet på dokumentationsytan invid predikstolen

Bevarad dokumentationsyta på väggen runt dörren till sakristian. Nu är detta dolt bakom en skiva.

Bevarad dokumentationsyta vid valvbåge i korsarmen.

Dörrar

Kyrkobyggnaden har flera ytter dörrar. Kyrkans ytterdörrar är panelklädda pardörrar av fennissad ek med svartmålade dekorativa beslag av järnsnickerier. Kyrkans dörrsnickerier härrör huvudsakligen från kyrkans byggnadstid, och levererades från Jönköpings snickerifabrik.

Innerdörrarna i kyrkorummet är av samma typ som ytterdörrarnas insidor, dvs. rikt utsirade fyllningsdörrar av fennissad brunlaserad ek med tätningslister av läder. Dörrarna mellan sidokapellet och koromgången har tillkommit senare. De glasade vindfångarna vid sidoingångarna är från 1970-talet.

Åtgärder

Kyrkans samtliga dörrar rengörs, repareras och

retuscheras. Tätningslisterna byts.

Norra korsarmens parytterport, ommålas på utsidan med gångjärn och beslagningar. Automatöppning med armbågskontakter monteras på såväl ytterdörrarna som på det inre glaspartiet.

Samlingsrummet under läktaren i väster har fått ny innerdörr mot trapphuset i söder.

Pardörren i trapphuset i sydväst till kyrksalen har spegelvändts och byggts om och retuscheras. Automatöppning med armbågskontakter har monterats. Pardörrarna till vindfången tas bort för att installera toaletter. Nya dörrar till två nya toaletter installeras.

Nyttillverkad dörr till trapphuset med toaletterna från samlingsrummet.

Ombyggd dörr till trapphuset med toaletterna.

Dörren till det sydöstra vindfånget efter restaureringen..

Nya tätningslister är på plats.

De gamla tätningslisterna byts ut.

Ny toalett i sydvästra trapphuset och vindfånget

Två nya toaletter, var av den ena är tillgänglig för personer med nedsatt rörelseförmåga, har byggts i det sydvästra trapphuset i kyrkan. Befintliga vindfång har rivits för att få plats till toaletterna. En ny rundad vägg har uppförts som sticker ut i trapphuset väsentligt längre än den ursprungliga väggen till vindfånget. Det nordvästra trapphuset med sina vindfång är bevarade i original utformning.

Pardörren mot kyrksalen har spegelvänts och fått dörrautomatik. De yttre portarna är förbyggda. Övriga befintliga ytor i trapphuset har rengjorts.

Drickautomaten från 1970-talet har reparerats och behållits på plats.

Borttagna pardörrar till vindfånget har sparats i kyrkans källare.

Trapphuset före ombyggnaden. Dörren till vänster leder in till kyrkorummet och den till höger leder till vindfånget.

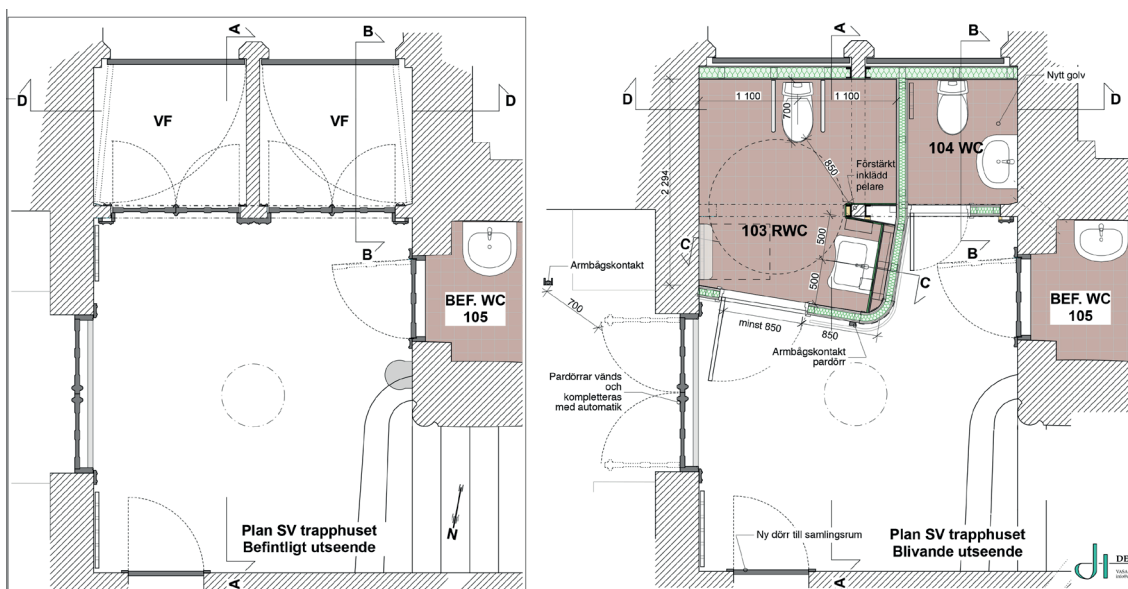

Trapphuset före ombyggnaden. Dörrarna leder till vindfånget.

Trapphuset före ombyggnaden. Dörren till vänster leder till vindfånget och den till höger leder till en toalett. Notera drickautomaten på väggen.

Trapploppet upp till läktaren.

Del av Ritning från Dfyra arkitekter.AB . Till vänster syns utrymmet före ombyggnaden och till höger det blivande utseendet.

Den nya tillgängliga toaletten är på plats.

Väggen mellan vindfången har rivits. Insidan av ytterdörrarna syns på bilden.

Tak

Kyrkans innertak är välv. Valven är uppmurade i tegel och putsade. Korsmitten täcks av ett väldigt stjärnvalv, övriga travéer av fyrkappiga ribbvalv. Valvkapporna har en gul bottenfärg i Valvribborna accentueras av en mörkare gul nyans. De höga, spetsiga valvbågarna är rikt dekorerade med blad-slingor i rött och gult från 1893, vilka frilades från övermålade färgskikt vid restaurering. på 1970-talet. Valven bärs upp av granitpelare i form av kolonnknippen med målade och förgyllda kapitäl, sannolikt av cement. Östra delen av kyrkorummet har den rikaste takutsmyckningen. Korets kupol-valv målades 1915 av Albert Eldh med en krans av stiliserade änglar med olika attribut, kors- och växtdekorationer på blå grund. Målningarna är utförda i seccoteknik. Även sidokapellens tak pryds av rika ornamentsmålningar från 1915. Kyrkorum-mets ursprungliga vägg- och valvdekorationer utfördes enligt Reinhold Callmanders skisser. Av dessa finns ett antal referensytor bevarade. Från renoveringen som gjordes 1977 finns en konserva-

tors rapport med uppgifter om metod och material (se Konservatorsarbeten Bygghandling 2018-20).

Problembild:

Kortakets valvkappor och gördelbåge hade kraftiga sprickor och instabil bom. Det förekom saltsprängningar som förorsakat både bortfall och missfärgning. Flera generationers restaureringar har lämnat spår och måleriet var kraftigt smutsat.

Åtgärder

I taket har arbetet huvudsakligen utförts av konservatorer. Sprickor har reparerats. Valvkapporna med valvribbor och valvbågar har rengjorts och retuscheras. (se konservatorsrapport)

I trapphusets tak har putslagats och målats Innertak med pärlspont mellan träbalkar i övre vilplan har rengjorts.

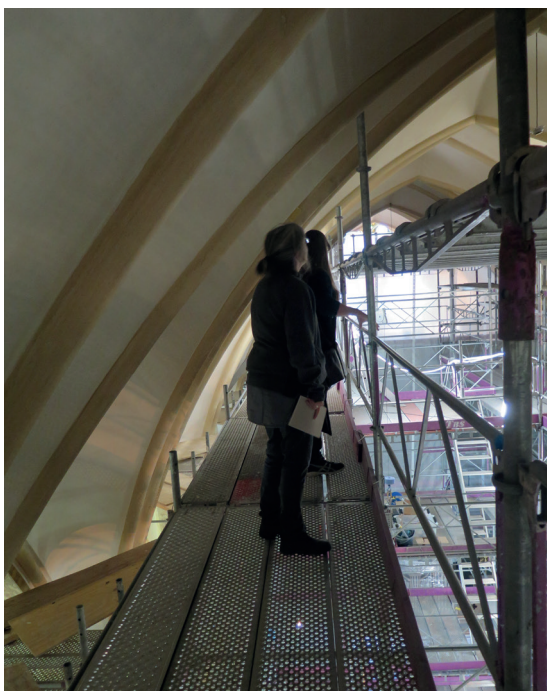
(Takfärg Keim egen blandning 1/5 9136, 2/5 9156, 2/5 9117, ska också användas till väggfärg.)

Kyrkorummets välvda tak med så väl monokrom bemålning som färgrika dekorativa motiv.

Exempel på gamla skador i putsen.

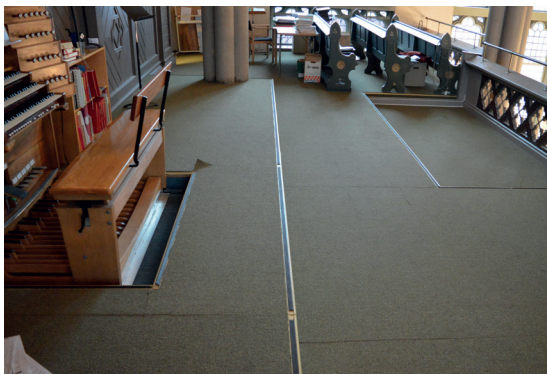
Över långhuset är valvkapporna monokromt bemålade.

Knippelpelare.

Orgelläktare

På orgelläktaren har den heltäckande mattan tagits bort och det underliggande trägolvet tagits fram, kompletterats, slipats och målats.

Orgelläktaren före renoveringen med limmad matta..

Orgelläktaren med sitt trägolv kompletterat och målat..

Källare

Källarens parytterdörren med karm har lagats och målats. Källarfönstren har ommålats in- och utvändigt med karm och fönsterbleck. Ventiler i järn har rengjorts och målats. Källar rummets tak, väggar och golv har rengjorts.

Källarfönstret som restaurerats

Källarrummet som rengjorts.

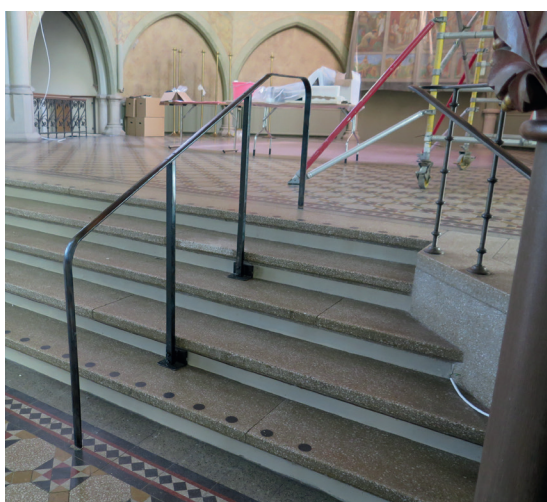
Inredning

Nytt demonterbart räcke till korttrappan hartillverkas.

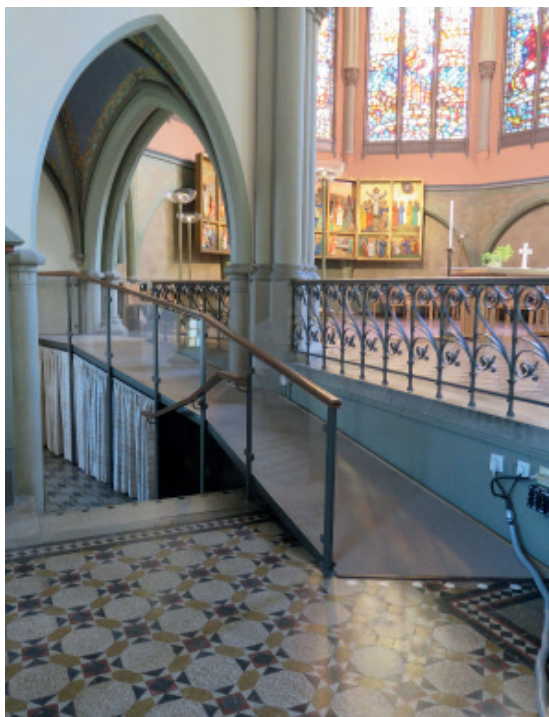
Rampen vid koret har byggts om och fått en ny heltäckande matta, räcket utgörs av en överlig-

gare och ståndare i järn med skivor av glas.

Nya förvarings möbler som också kan fungera som bänk och skärm mot kyrkorummet har tillverkats och placerats i den södra korsarmen.

Korttrappan med nytt demonterbart räcke.

Rampen till koret har byggts om..

Den södra korsarmen där bänkarna tagits bort, nytt golv har lagts och de nya skärmarna har placerats.

Ny förvaringsmöbel som också kan fungera som bänk och skärm mot kyrkorummet

Ljus och ljud

Belysningen i kyrkan har fått nytt styrsystem. Armaturer, skenor samt ljuskällor i kyrksan har bytts till nya. Kablage till kyrksalen har lagts i kulvert under kyrkan och under bänkkvarteren. Kablage som ska upp på pelarna har skyddats med halvrör av metall från golvet upp till nivå med bänkkryggarna. Upp på pelarna har kablarna monterats med halvklemmar, och målas in i samma grå kulör som pelarna. På övriga ställen är elinstallationerna utanpåliggande och inmålade i väggens kulör.

Belysning för "körtorg" och altare/ altaruppsats finns i takvalvet genom spotlights i skena. På samma sätt belyses orgeln.

Upplättande belysning för takvalven sker genom

armaturer med färgat jus (RGB+W+Am+UV) monterade på långhusets pelare med vinklingsbara fästen.

Belysning i samlingsrummet består av pendlade armaturer..

Högtalare: Befintliga högtalare (Bose Ma.12) har kompletteras med fler delayzoner. Idag är huvudhögtalarna (2st "stackade") placerade på pelare. Komplettering har gjorts med Delayzon.1 och 2 på pelare och 2stycken Bose Ma.12 på var sida om koret. Också i koret har ljudbilden förstärkts med nya högtalare liksom vid orgelläktaren. Befintlig ljudprocessor (symnet) bytes ut så mer användarvänlig panel kan användas vid mixerplats.

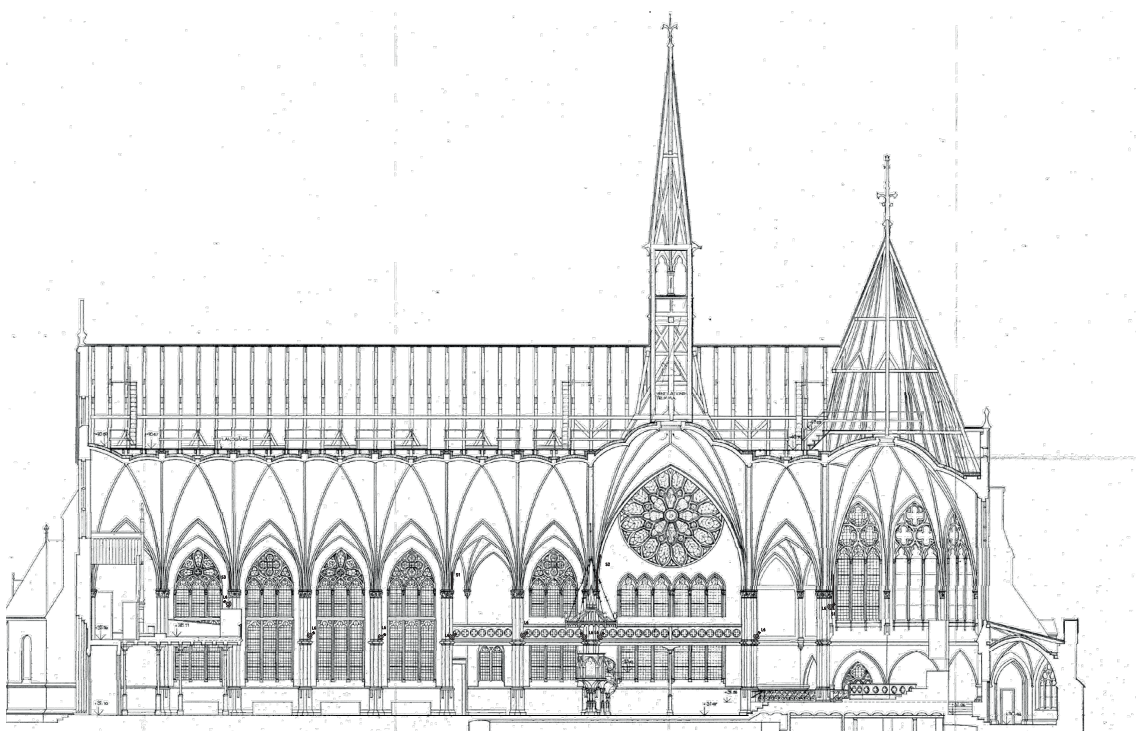
Strålkastare har placerats på valvbågen framme vid korsmitten.

I koret har strålkastare placerats utom synhåll från långhuset.

Här syns armaturen för färgat ljus, placerad över svulsten på långhusets pelare.

Strålkastarnas placering framgår av sektionsritningen.

För att kunna belysa takvalven har armaturer med färgat jus monterats på pelarna i långhuset.

Konservatorsarbeten

Omfattande konservatorsarbeten har utförts i kyrkan. Detta innefattar så väl måleri på väggar och tak som fasta och lösa inventarier. Äldre altaruppsats, altarskåp, predikstol med ljudtak,

nummertavlor med sifferskåp, kungastolen, textilskåp och dopfunten kyrkbänkarna samt mosaiktavla, vägglampetter, minnestavla och nummertavlor med skåp och stegar finns bland de föremål som tagits omhand. Se konservatorsrapport.

Minnestavla från kyrkans uppförande.

MATERIAL OCH KULÖRER

Material samt kulörer i Oscar Fredriks Kyrka

Kyrksal Sockel:	Kem Optil :	Kulör:S7010-G90Y (B814)
Kyrksal Bröstning:	Keim Ecosil-Me	Kulör:S6010-G90Y
Kyrksal Vägg:	Keim Optil	Kulör:blandning 1/5 9136, 2/5 9156, 2/5 9117
List ovan Bröstning:	Keim Ecosil-Me	Kulör:S5040-Y80R
Element:	Servalac matt:	Kulör:S6010-G90Y (KR 217-19A)
Element sakrestian:	Servalac matt:	Kulör:S3005-Y20R (Kr 005-20A)
Korgolvet:	Teknofloor:	Kulör:S6005-Y20R
Wc dörr,lister:	Servalac:	Kulör:5020-Y20R
Sockel Sakrestian:	Keim Optil:	Kulör:S4005-Y20R
Vägg sakrestian:	Keim Optil:	Kulör:S3005-Y20R
Golv Orgelläktaren:	Teknofloor:	Kulör:S6010-G70Y
Wc Väggar:	Timanti 20:	Kulör:S1002-Y50R
Grunding väggar	Keim Intact	Kulör Vit
Pelare Kablar:	Keim Optil	Kulör:S4005-Y20R
Dörrar utvändigt:	Teknoos Fösnterfärg:	Kulör:S8500-N
Handikappsräcke:	Futura 40	Kulör:S7005-Y20R

Tak- och väggfärg: Keim egen blandning 1/5 9136, 2/5 9156, 2/5 9117.